

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No - 87

HAYAT

Fiati her yerde 15 kuruş
Seneliği, posta ile 7.5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7.5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul bürosuna
muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!
—NIETSCHE—

Cilt: IV

Ankara, 25 Teşrinievvel, 1928

Sayı: 100

Musahabe

Vergi Kanunlarımız Hakkında

Gündelik gazetelerden muttali oluyoruz ki bilhassa vergi kanunlarımızın islahı için bir komision çalışıyor.

Komisionun vergi kanunlarının hangi noktalarının islahile meşgul olduğuna dair matbuata aksetmiş bir malumat yoktur. Fakat ötedenberi vergilerin şekil ve tarzı cibayetleri mükelleflerce olduğu kadar hazinece de karışık ve hayli zahmetli olduğu için bu cihetlerin de komisionun nazari dikkatini celbetmekte olduğunu kuvvetle zan ve tahmin etmekteyiz.

İlmi iktisadın babası telekki olunan "Adam Smith" in vergiler hakkında koyduğu şu kaideler aradan iki asra yakın bir zaman geçdiği halde bu gün de kimetini muhafaza etmektedir:

« 1— Her fert vereceği verginin tarzi tediyesini, tarihi tediyesini, tediye edeceği miktarı vazih ve sarih olarak bilmelidir.

2 — Her vergi mükellefe en

muvafık olan bir zaman ve tarzda tahsil olunmalıdır.

3— Her vergi, mükellefin kesesinden hazineye girdiği miktardan mümkün olabildiği kadar az fazla çıkacak bir surette tanzim ve teşkil edilmeli.»

Vergi kanunlarımızın da bu esaslardan gafil olmadıkları muhakkaktır. Ancak teslim olunmak icap eder ki hâlâ vergilerimizin cibayet tarzlarında islah muhtaç pek çok noktalar vardır. Mesela: bizde mükellef her sene başında muhtelif namı altında yekûn olarak ne vergi vereceğini bilemez.

Bunun mükellefçe sarahaten bilinmesi mükellefin bütçesi ve tediye imkânını evelden düşünmesi ve bulması için lâzımdır.

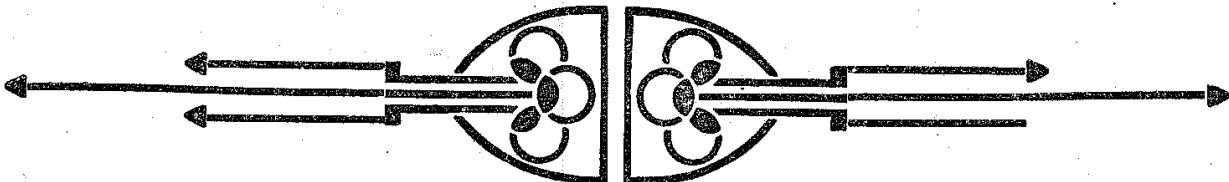
Buna benzer bir çok hususat vardır ki komisionun da nazari dikkatına çarpmakta olduğuna eminiz.

Vergilerin tatbikatında görülen ve mükellefle hazine arasında

büyük mesafeler bırakan müşkilatın izalesi bizzat vergi mefhumunun icabatındandır.

Vergi esasatının yalnız halk ve devlet iktisadiyatı itibarile değil bir de psikolojik noktai nazardan tetkike deyer ciheti vardır. Vatandaşın devlete karşı ilk ve büyük borclarından biri olan vergi vermek ferdin hodbin ruhu karşısında çok defa arzu ile yapılan bir şey olmaz. Medenî terbiyesi inkişaf etmiş memleketlerde daha az görülen bu hadise, bilhassa vergi nevileri çok olduğu zaman, nazari itibara alınmak lâzımdır. Verginin miktar itibarile değil belki nevi itibarile tekessürü mükellefin gözünde büyür. Netekim tahsil makamlarının tenevvu etmesi de aynı haleti ruhiyeyi tevlide müsaittir.

Vergi siyaseti gibi pek müte-nevvi ve mûdil cepheleri olan büyük ve hayati mesele ile meşgul komisiona muvaffakiyet temenni ederiz. ***



SANAATIN EHEMMİYET VE FAİDESİ NEDİR?

Sanaat tarihi bütün tarihî ilimleri sinesinde saklayan ve hemzemanımız olan devrin hemen de bütün aklî usaresini masseden o büyük gövdeden en son zuhur etmiş dallardan biridir.

İnsanın kendi fikrini şerhü izaha vasıta ittihaz ettiği lisan yalnız söylenilip yazılan ve alametleri de kelimelerden ibaret bulunan lisan değildir. Şekillerin, resimlerin de bir lisanı vardır ki bunun da terkipleri öteki kadar tenevvü eder ve aklın müdrikâtını, kalbin duygularını onun kadar vuzuh ile ifade eyler.

Bugün biz eski kavmlerin edebiyatını ve tarihini tetkik ediyorsak bu da kendimizi daha iyi tanıyabilmemiz içindir. Bu neticeyi ise eslafımızın geçirdikleri muhtelif ahvali ruhiyeye - bu vesaik sayesinde - vukuf peyda etmekle elde ediyoruz. Halbuki bu ahvali ruhiyeden bir çoğu vardır ki yalnız yazılmış kitaplara müraceatla iktifa edecek olan bir müverrihin daima nazarı tedkik ve tefahhusundan gizli kalır. Buna dair pek çok misaller irat edilebilir:

Almanyanın XIX-ci asır ülemasından *Schliemann*-ın eski Yunan bilâdında toprağı kazarak meydana çıkardığı taşlar kadim Yunan tarihine - o vakite kadar külliye unutulmuş bulunan - bütün bir devreyi ilhak etti, bu devreyi tanıttırdı. Niçin ve nasıl? Bu devrin insanları yazının ne olduğunu bilmezlerdi; fakat taşı işlemeyi, duvarı örmeyi, ahşabı yontup kereste haline getirmeyi kurşun ile tuncu, altın ile gümüşü eridip zarp etmeyi, fil dişini yontmayı bilirlerdi.

Kezalik biz Asurîleri ancak onlardan kalan saray enkazıyla ve kabartma eşkâl ile tanırız; eski Mısırîleri de ehram ve mabetleri ve dikili taşlarla biliriz, işte bütün bu taşlar ve bu abidelerdir ki o kavmlerin tarihini, itikadatını, âdat ve hirâfatını bize naklû hikâye ederler.

Roma dahi temâmile kendi âbidelerinde, tâkı zaferlerinde, hamamlarında, su kemerlerinde zâhirdir. Mimarî âbidelerinin azamet ve mehabeti sayesinde değildir ki Romalılar kendi satvet ve kudretlerini göz önüne koydular ve o zemanki bütün dünyayı da kurdukları devletin haşmet ve metanetine inandırdılar.

Kurunu vustayi yalnız edebî asa-

rında tetkik ve tettebbu etmeye nefsin mahkûm edenler dahi bu devri tanıyup anlamak hususunda ne kadar güçlük çekerler! Filhakika kuruni vustanın yazılı asarı hakikî güzellik tesir ve intibasını nadiren vermekteler: fikir bunlarda güzel olduğu zaman üslup ekseriya zaif ve düşkündür. XIII - ci asır ifade edemediği şeyi heykeltraşlıkta göstermiştir.

İtalyada "Renesans," dedikleri tecdüt devrinde yani XV ve XVI - ci asırlarda sanatın yalnız sanatkârların değil, fakat her sınıftan olan halkın, prenslerin, asillerin, muteberanın ve hatta avamı nasın zihinlerinde tuttuğu mevkii ölçmemiş bulunanlar bu memleketin o devirdeki halini hiç bir vakit temâmile anlayamazlar.

Fransayı alalım: XVII - ci asrın tarihile bu asrın yalnız fransız üdebası aceba vaktile o derece şühret bulan kiral XIV-ci (Louis)nin Avrupada ihraz eylemiş olduğu mevkii izahâ kâfi midirler? Halbuki yalnız bir *Versailles* sarayını geziniz, yahut bunun resimlerini görünüz: muasırlarının bu hükûmdara karşı hissettiği hayret ve takdirin sebebini derhal anlarınız.

Yine Fransa'nın XVIII - ci asrı için de böyledir: yani sanâtından hiç bir şey bilinmeyecek olursa bu asır hakkında yalnız tarih kitapları pek nakıs bir fikir hasıl olur.

Demek oluyor ki sanaata ait âsar ve âbidatın söylediği lisan bütün yazıların ve bütün telifatın lisanından daha beligidir, daha açıktır. Halbuki her milletin edebiyatı lehçelerin ve lisanların farklı olmasından dolayı muhtelifdir; onları herkes anlayamaz. Lakin bir âbide hangi tarihte ve nerede inşa edilmiş olursa olsun her memleketin insanları bunu görünce anlar ve ondan bir şey duyar.

Sanaatin âsarı bir müverrih için ne büyük bir menbadır! XIV-ci (Louis)nin muharebeleri nasıl ki muşamba üzerine tesbit edilmiş ise Kudüsün Romalılar tarafından zaptı da *Titus* takızaferi üzerinde, yahut *Asurbanipal* - in fütuhâtı dahi onun şerefine merkûz bulunan sütunlarda öylece hâkkolunmuştur. Üdebanın nazarlarından kaçan her şey [evza, etvar, simalar, kıyafetler, mevkî, zaman] bütün teferruat âbidelerde ve sanat eserlerinde mevcuttur. Büyük adamların sima ve çehrelerini bugün

ancak sanatkârlar sayesinde tanıyoruz.

Elhasıl sanat geçmiş asırların samimî hayatını, mezhebî, ticarî, askerî, umumî, hususî hayatını gözümüzün önünde tekrar yaşatarak onları tarihî şüunattan daha vazih bir surette bize tarif ve tavsif eder.

Şu halde sanatın içtimâî, ahlakî, fikrî tesirleri vardır.

İCTİMAÎ tesiri nedir? Evel emirde güzel bir şeyi gerçekten duyan ve onu takdir etmesini bilen bir kimse bunu her gün, her şeyde görmek ister; bu şüphesizdir. Etrafına elinden geldiği kadar güzel şeyler toplamak ihtiyacını duyar, kendi evini güzel görmek ister işini güzel görür, hatta hakirâne ve fakirâne olan eşya ve mefruşatını bile zevki selime muvafık bir tarzda yerleştirmeyi, bir kumaşı ve ya bir saksının içindeki çiçekleri - hattın ve şeklin güzelliğini ve renklerin uygunluğunu istihsal edecek surette - dizmeyi, tertip etmeyi bilir. Güzel-i takdir etmesini bilen adam hem hayattan, hem çalışmaktan daha ziyade zevk alır. Şah eserlerin temâşası neticesinde hasıl olan ihtisâsatta adeta bir meserret in'ikâsı vardır: insan o taşkın mahzuziyetin, o derin meserretin fazlasını bir dost kalbine dökmek, kendi yüreğini açmak, duyduğunu etrafındakilere de duyurmak ihtiyacını hisseder. Bununla da aile revabıtı elbette daha ziyade sıkılaştır ve muhitin içtimâî meziyeti de daha ziyade yükselir.

AHLAKÎ tesiri? Evel emirde sanat faziletkârâne ef'ali şimdiye kadar tasvir-den hâlî kalmamış olduğunu bütün tarihî mecrasında isbat etti. Her halde güzel şeylerden zevk alabilmek insanda mahabbet kuvvetlerini ve onunla da büyük işler görmeğe olan meylü inhi-maki ikaz ve terğip eder. Ne kadar sakın ve halîm olursa olsun hiç bir temâşager ve sâmi yoktur ki -biraz da hassasiyeti olursa - bedi ve nefis bir âbide, bir heykel ve ya bir tablo karşısında, ve yahut müessir ve âli bir musiki faslı çalındığında necip teessürattan bir nefha ile mümas olmasın. İşte alkış, nutuk, şabaş suretinde pek tabii olarak boşanan o şiddetli şevk hep bundan değildir? Ta eski zamanlardan bu âne gelinceye kadar muzıkânın daima insanları harbe sevk etmek

hususunda neden istimal olunduğunu teşriha bu mutaleat kâfidir.

Sanaat ahlakımızı düzeltir, çünkü nefsimizde yüksek temayüller uyandırır, yahut bazı nafi nedametler tevlit eder. Tablolar, resimler, şekiller o daimî sükûtları içinde bazan bize dersler bile verirler.

Birinci Napoleon -ki (*ideolog*) ları yani felsefî hayalat erbabını pek de sevmezdi ve pratik bir dehâya malik idi - sanaatin ruh üzerinde icra ettiği tesirleri pek iyi bildiği içindir ki *David* ve ya *Gros* gibi artistlere bir çok tablolar sipariş etti ve hatta askerlerinin şan ve şerefine Parisin merkezindeki o muazzam *Etoile* takı zaferini, o muhteşem âbideyi rekzettirdi. Vatan aşkı hakkında hiç bir nazariye yoktur ki bir gencin ruhuna *Rude* - in bu tâkizafer üzerine nahtettiği grup kadar tesir edebilsin! Kadın tasvirinin hakim bulunduğu ve ardından sürüklediği insan zümresini hududa doğru saldıran tehevür, hararet, heyecan başka her türlü delil ve bürhandan daha derin nüfuz eder!..

Hulasa ideal ile daima irtibatı olan bir inziva âleminde yaşadığı içindir ki hakikî sanatkârın ahlak derecesi de avamınkinden üstündür: menfada, mahbesde, mahkeme sıraları üzerinde her sanattan

ve her meslekten insanlara tesadüf olunur, fakat hemen hiç bir vakit oralarda bir sanatkâr görülmez!

Sanaatin FIKRÎ tesirine gelince bunu izaha hacet var mı? Aşıkârdır ki sanaatin fikrî kemalata hizmeti, fikrin de sair füyuzata tesiri pek büyüktür. Fikren yükselmeyen bir kavmin ne ticareti, ne de başka bir marifet ve ya meziyeti olabilir; zira bir kavim yalnız silah ile, techizat ile, ve hatta servet ile büyük değildir: kendi sanatile de büyüktür. Haddi zatında pratik olan şimalî Amerika ehali bu pek iyi anlamışlardır ve bunun için de bugün sanat âsarına - hem de haddinden fazla bile - rağbet ve temayül göstermekte ve bu vechile şimdiye kadar kaibettikleri vakti telafiye çalışmaktadırlar.

İşte sanatın bu azîm ehemmiyetini ve tedris usulinde işgal ettiği nafiz mevkii anlamış oldukları içindir ki Avrupanın en müterekki memleketlerinde en meşhur eserleri halka tanıtmak ve gençlerde güzellik hissini uyandırmak maksadile mütemadiyen kitaplar, mecmualar, cerideler neşrederler ve konferanslar tertip eylerler. Bu memleketlerde Sanaat Tarihi bütün darülfünunlarda ve yüksek mekteplerde tedris olunduğu gibi hatta liselere bile tamim edilmiştir. Zira bunca ensalin

yetiştirdiği üstatların ve mahsuli dehaları olan şah eserlerin gençlerce meçhul kalması asla caiz görülmemektedir.

Sözüm nihayet verirken bir temennide bulunayım: Sanayii Nefise Akademisi tesis olunduğu zmandan şimdiye kadar kabiliyetli pek çok sanat erbabını yetiştirdi, bundan sonra da şüphesiz daha pek çoklarını yetiştirecektir. Fakat bu genç sanatkârlar kendilerini takdir edecek ve anlayabilecek bir muhiti bulmalıdırlar. Bu muhiti ise münevverlerle hars ve irfan sahipleri teşkil eder. Gençlerimize Sanaat tarihini usul ve kaidesine tatbiken öğretirsek hassâsiyetlerini inceltmekle beraber dairei irfanlarını da tevsi etmiş ve her halde nefis denilmeye layık eserleri âdi âsardan fark ve temyiz etmelerini mümkün kılmış oluruz. Buna binaen Sanaat tarihi dersinin, her memlekette olduğu gibi, bizim de darülfünunumuzda- *arkeoloji* denilen âsar atika ilminden büsbütün ayrı olarak- tekrar tesis ve ihya edilmesinde pek büyük bir faide olacağı aşıkârdır: çünkü sanatkârlarımızın liyakat ve hünerini takdir ettirmeğe muvaffak olmanın, onlara aziz vatanımızda parlak bir istikbal temin etmenin çaresi, yegâne çaresi işte budur.

Vahid

Bir kadın ayrıldı

O gitmiş diyerek ağardı saçlar,
O gitmiş diyerek günler kısaldı.
Sapsarı kesildi bütün yamaçlar,
Ruzgârın kolları yanında kaldı.



Sormadı bir kerre sefaletimi,
Görmedi ardında hayaletimi
Bu gönül veremi, bu yar yetimi
Kuş uçmaz yollara diz üstü daldı.



Sanma yaz geçti de kış erdi diye
Son bahar getirdi bu derdi diye,
Aranma bu yası kim verdi diye
Bir kadın ayrıldı, bir köz boşaldı
Faruk Nafiz

ÇİLE

Kardeş! işte sen de oldun bir aziz
Geldin son baharda kuş gibi dile.
Başını sararken o nuranî iz.
Artık allahdan ne dilerse dile!



Toplayıp kaçarken tarağı, tası,
Bana ihsan ettin son kalan yası,
Karşımda açdığın sabır levhası
Önümde yem gibi serptiğin çile.



Meğer muradıma ben de ermişim
Yok bu dört duvarın dışında işin,
Ama burda daha çok beklermişim
Orası olmasın umurunda bile.

Necip Fazıl